

44925

A P E L
POŠTENOST I DEMOKRATSKOST
J A V N O S T I

APR 1911

LIBRARY OF THE UNIVERSITY OF CHICAGO

JAN 10 1911

A P E L
POŠTENOST I DEMOKRATSKOST
J A V N O S T I

[1936]

44925

030001792

J A V N O S T I
LOSTAKO I DEMOKRATSKOL

Mjesto od čitave naše javnosti očekivane amnestije sviju političkih osuđenika, koju je nakon pada protunarodnih i diktatorskih režima generala Živkovića i Bogoljuba Jeftića obećala nova vlada, naša je javnost upravo ovih dana uzbuđena vijestima da se položaj političkih osuđenika u kaznionama naglo pogoršava. Zabrinute majke, sestre, očevi i djeca, uzbuđeno obilaze Ministarstvo Pravde, razne naše kulturne i političke institucije i ljude, donoseći glasove o nekulturnom tretiranju političkih osuđenika. Ovi glasovi nisu i nemogu ostaviti hladnim čitavu našu javnost jer ti politički osuđenici nisu kriminalci već političari koji tu u kaznionu nisu pali s Marsa već su posljedice bivših zločinačkih režima protiv kojih se borila sva poštena javnost a protiv kojih je konačno, prema izjavama aktivnih ministara, došla i današnja vlada. Sve su to idealni ljudi koji se nisu borili za sebe lično već za socijalnu i nacionalnu slobodu najširih masa u ovoj zemlji, ljudi koje prate simpatije tih masa. Zato ti ljudi, koji pate po tamnicama iz političkih razloga, nisu stvar ovoga ili onog upravnika kaznionu ili ovog ili onog ministra pravde. Ni u našoj zemlji nemože pravda biti ničija privatna stvar. Sudovi i kaznionu javne su ustanove i režim nad političkim osuđenicima stvarno je pod kontrolom čitavog naroda.

Karakteristike položaja političkih osuđenika pod bivšim režimima generala Živkovića i B. Jeftića bile su, u glavnom, postepeno izazivanje političkih osuđenika do te mjere da ih se tjeralo u cilju očuvanja golih života na

krajnja sredstva kao što su štrajkovi glađu (napr. bezbrojni štrajkovi glađu u Sr. Mitrovici i Lepoglavi od 1929. godine na dalje). Tokom štrajkova klonule političke osuđenike prisilno se hranilo, a usput mučilo davanjem klistira kuhane kuhinjske soli (od toga je umro pol. osuđenik Festini u Lepoglavi). Kao vrhunac karakteristike takvog sistema: prošlogodišnji pokolj u Lepoglavi (poznat našoj javnosti iz nedavno objavljene knjige »Robija«), koji je strahovito uzbunio cijelu našu javnost i konačno prisilio ministarstvo pravde (za vrijeme min. Miškulina) — pošto do tada nisu koristile nikakve intervencije obitelji, naše i strane javnosti — da učini jedan korak u pravcu olakšanja položaja pol. osuđenika, korak u pravcu čovječnosti.

Naredba toga ministra odmah je poništena kad je za ministra pravde došao min. Cvetković. Od toga časa pa do danas čovječnost i zakonitost gazi se u kaznionama svakim danom sve više, krše se svi propisi koji su vrijedili za pol. osuđenike, i čitav taj današnji režim pokazuje neke momente koji slute na zlo.

Cjelokupnoj našoj poštenoj javnosti a otvoreno i nadležnim faktorima svraća se ovim pozornost da su u kaznionama razna postepena pogoršanja danas opet došla do te mjere, da postoji opasnost najtežih štrajkova glađu u kaznionama, da postoji i opasnost sličnih pokolja kao što su izvršeni prošle godine u Lepoglavi.

U Srem. Mitrovici, kao za provokaciju, izmjenjen je upravnik, a za novog upravnika doveden je upravo iz Lepoglave zloglasni Petrović, dakle doveden istim onima koje je ranije dao tući, bosti i pucati na njih. To je već bio nevjerovatan gest koji je izazvao tih dana strahovito zgražanje naše javnosti. Čim je upravnik Petrović došao

u Srem. Mitrovicu, on je počeo zakidati pol. osuđenici-
njihova prava, a te restrikcije vrši on sistematski i da-
nas. Šta se može misliti o upravi jedne kaznionice u kojoj
jedan činovnik kaže pred jednom osobom koja je došla
da posjeti svoga rođaka:

»Najbolje bi bilo da ubijemo ove komuniste«.

O svim tim strahotama koje se kod nas vrše nad po-
litičkim osuđenici-
ma (Hrv. nacionalistima, makedonskim
nacionalistima i komunistima) već je u nekoliko mahova
obavještavana sva javnost, i ovo što mi ovdje pišemo
nije u glavnom nepoznato. Upravo zauzimanjem cijele
naše poštene javnosti, specijalno poslije pokolja bivšeg
upravnika lepolavške kaznionice Petrovića koji je izvršen
nad Hrv. nacionalistima i komunistima u augustu 1935,
došlo je do onog pismenog naređenja beogradskog mini-
starstva pravde, (Dr. Miškulina), po kome se za političke
osuđenike uveo gore pomenuti čovječniji režim. Uslijed
kampanje javnosti i poslije objave tog naređenja položaj
političkih osuđenika postao je donekle snošljiv. Ako ne u
svim kaznionicama a ono bar u kaznenom zavodu Srem.
Mitrovici gdje je bio koncentrisan najveći broj pol. osu-
đenika Hrv. nacionalista i komunisti. Očekivalo se da će
se taj čovječniji režim proširavati i na ostale pol. osuđe-
nike drugih kaznionica, ali dogodilo se evo obratno. Čim je
za upravnika došao Petrović, poznat po lepolavskom po-
kolju i po tome što je onemogućavao liječenje pok. Stipe
Javora, Leonarda Bankera, odmah je on počeo da krši
pismeno naređenje svoga Ministra i da postepeno zavodi
novi režim gladovanja, okova, batina, prebijanja, oduzi-
manja knjiga i pisaćeg pribora, ograničavanja šetnje,
posjeta i pisama, jednom riječju da zavodi danas nad po-
litičkim osuđenici-
ma režim isti ili još gori nego što je po-

stojao u vrijeme najgore diktature Pere Živkovića i Boška Jeftića.

Ovaj režim danas je potpuno uveden u kaznioni u Srem Mitrovici gdje se nalazi oko 150 pol. osuđenika komunista i hrv. nacionalista, i u kaznenom zavodu u Mariboru gdje se nalazi oko 30 komunista. Ulogu Petrovićevu u Mariboru odigrao je upravnik Vrabel koga su dobro zapamtili osuđeni hrv. nacionalisti kad su nakon prebijanja u Lepoglavi premješteni u Mariborsku kaznionu. Vrabel ne samo da nije dozvolio da se bolesni i isprebijani ljudi smjeste u bolnicu već ih baca u podrume, oduzima im obuću tako da se moraju bosí šetati.

Danas su na ovaj način kaznionice u Srem. Mitrovici i Mariboru postale opet mučilišta za tjelesno i duševno ubijanje pol. osuđenika. Za upravnika Petrovića i Vrabela ne vrijede ni pismena naređenja ministra.

Zakon o izdržavanju kazne određuje da kazna mora biti čovječna i da nesmije da onesposobi kažnjenika za život nakon izlaska iz kaznionice. Međutim, postupak koji su Petrović i Vrabel uveli u Mitrovačkoj i Mariborskoj kaznionici prema pol. osuđenima, ima svrhu da lagano ubija pol. osuđenike i da ih napravi i tjelesnim i duševnim bogaljima. Pod ovakvim uslovima kazna prestaje biti kazna i pretvara se u — zločin. Da ovu tešku riječ nismo upotrebili bez razloga, navodimo u najkraćim crtama sadašnji položaj pol. osuđenika. Najprije u Srem. Mitrovici, a onda u Mariboru.

Zgrada u kojoj izdržavaju kaznu pol. osuđenici u Srem. Mitrovici toliko je prenatrpana da je kubatura po osobi daleko ispod normale, a pored svega toga šetnja u dvorištu smanjena je na dva sata dnevno. Ali i ta kratka šetnja nemože se nazvati šetnjom na »čistom zraku« jer

zgrada u kojoj borave pol. osuđenici zapravo i nema dvorišta nego je oko zgrade jedan vrlo uzak prostor ograđen zidom visokim 2 metra. A i u tom uskom, od sunca zaklonjenom, prostoru nalaze se otvori kanala od nužnika, pa ni na šetnji nije mnogo čistiji zrak nego u prenatrpanim sobama sa malim prozorčićima i najprimitivnijim zahodima od kojih zaudara cijela zgrada. I najprimitivnija higijena zahtijeva da se u ovakvim uslovima osuđenici dade što više šetnje, ali upravnik baš zbog toga smanjuje pol. osuđenici šetnju na dva sata dnevno.

Uz ovo oduzimanje zraka pol. osuđenici, upravnik Petrović osudio ih je i na gladovanje. Kaznionička je hrana tako slaba i loša da uprava i kriminalnim osuđenici ma dozvoljava da mogu kupovati hranu za svoje novce, da bi tako umanjila mortalitet kažnjenika. Formalno je to dozvoljeno i pol. osuđenici, ali stvarno njima je poboljšanje hrane iz vlastitih sredstava onemogućeno. Kako među pol. osuđenici ima onih koji imaju novaca i onih koji ih nemaju, to oni, živeći u zajedničkim sobama, nemogu dozvoliti da jedni umiru od gladi dok drugi jedu do sita, pa tako pol. osuđenici međusobno dijele hranu koju kupe za svoj novac ili koju dobiju od rodbine. Tako su oni koji imaju novaca kupovali veće količine hrane i primali veće pošiljke hrane od rodbine, pa su se na taj način mogli da ishrane svi pol. osuđenici. Tako je bilo **do dolaska Petrovića** za upravnika, koji je, pošto sad valjda još ne može da priredi pokolj pol. osuđenika kao u Lepoglavi, odlučio da pol. osuđenike ubija gladovanjem. On je ograničio kupovanje hrane za vlastiti novac na 100 dinara po osobi mjesečno, i primanje paketa sa hranom samo do 10 kg mjesečno. Htio bi da od bogatijih pol.

osuđenika napravi moralna čudovišta kao što je on, koji će pustiti svoje drugove da skapavaju od gladi dok oni jedu do sita. A kako takvih moralnih nakaza **nema** među pol. osuđenima, to su onda svi osuđeni na skapavanje od gladi. I sad dva mjeseca poslije uvođenja novog režima upravnika Petrovića, dovoljno je samo pogledati lica pol. osuđenika iz Srem. Mitrovice, pa da se vidi da oni gladuju, da izdržavaju i kaznu gladovanja na koju **nisu** osuđeni.

Da bi upotpunio ovo ubijanje pol. osuđenika pomoću oduzimanja zraka i hrane, ovaj »kulturni« upravnik zabranio je nabavljanje **higijenskih** artikala kao što je kalodont za pranje zubi, a oni kažnjenici koji nemaju novaca do sapuna uopće ne mogu doći. Za Petrovića su sapun i kalodont »nepotrebne« stvari za pol. osuđenike. I to sve se događa u — Evropi, u XX. vijeku po naređenju čovjeka koji je svršio fakultet i koji nosi evropsko odijelo kao kakav Evropejac!

Poslije tjelesnog uništavanja dolazi duševno, koje pol. osuđenici osjećaju još teže nego tjelesno. Političkim osuđenima oduzet je sav pisaći pribor koji su dosad slobodno imali uza se. Isto tako knjige, koje su dosad pol. osuđenici mogli nabavljati i čitati, oduzete su im s motivacijom da će se od tih knjiga davati svakom pojedincu samo one koje zasjecaju u njegovu struku. Kako stručnost knjiga određuje ovako »kulturni« i »intelligentan« upravnik, to pol. osuđenici ne dolaze skoro nikako do knjiga, a radnici i seljaci baš nikako, jer za njihovu »struku« uopće nema knjiga. Po mišljenju Petrovića, za radnike i seljake knjige uopće nisu. Pol. osuđenima intelektualcima (advokati, liječnici, profesori, novinari, inženjeri, učitelji, studenti i dr.) formalno priznaje pravo

na knjige ali i njima u stvari ne dozvoljava skoro nikakvih knjiga. Tako inteligentni ljudi (radnici, seljaci i intelektualci) moraju da provode duge godine robije na koju su osuđeni strpani u tjesne sobe bez ikakvog čitanja ili pisanja, samo šecujući gore dolje kao životinje zatvorene u kavezu. Provesti godinama u ovakvom položaju znači slomiti se duševno, postati duševni bogalj. A u zakonu stoji da osuđenik mora da izađe s robije sposoban za vršenje svoga zanimanja kojim se bavio prije robije!

Poslije ovako rafinirane torture kao što je onemogućavanje čitanja i pisanja, »sitnice« kao što je onemogućavanje korespondencije s rodbinom, smanjivanje posjeta od strane rođaka i ukidanje posjeta prijatelja (što je prije bilo dozvoljeno), nećemo naročito ni spominjati. Spomenućemo samo još postupak organa uprave naprama pol. osuđenima. U grubom ponašanju, ponižavanju i šikaniranju pol. osuđenika prednjači upravnik. On je lično tukao i šamarao pol. osuđenike još 1930. godine, kad je bio samo još zamjenik upravnika. Sad je zaveo **drakonske** disciplinske kazne za svaki i najmanji prekršaj kućnoga reda a često i bez ikakvog prekršaja. Danas se nalazi pod disciplinskom kaznom većina pol. osuđenika. Kod disciplinskog kažnjavanja naročito udešava kako će kazna što teže pogoditi osuđenika. Tako je studenta Kolendića, koji je teško bolestan na bubrezima pa mora da drži dijetu, kaznio zabranom kupovanja hrane za vlastiti novac i primanja paketa s hranom.

To bi bio u najkraćim crtama položaj pol. osuđenika u kaznenom zavodu u Srem. Mitrovici.

Što se tiče kazn. zavoda u Mariboru, tu treba još **dodati** da se u Mariborskoj kaznioni zimi uopće ne loži,

• da se pored svega toga pol. osuđenicima ne dozvoljava da nabave zimsko rublje, da ljeti moraju da idu bosi i da je kupovanje hrane za vlastiti novac i primanje paketa s hranom od rodbine još više ograničeno nego u Srem. Mitrovici. (Kupovanje do 50 din, a paketi do 5 kg). A u pogledu knjiga upravnik Vrabel ne dozvoljava studentima ni njihove školske udžbenike, iako su neki od njih suđeni na strogi zatvor, tako da će poslije održane kazne nastaviti studije. On zahtjeva od studenata da udžbenike moraju poručiti direktno od knjižare, tako da bi još jedanput izdali novac za udžbenike koje su već kupili i koje imaju kod kuće. Kako pol. osuđenici nemaju novaca to im je stvarno onemogućeno čitanje knjiga, a sa pisanim priborom je isto kao i u Srem. Mitrovici.

Eto tako u glavnom izgleda položaj pol. osuđenika u ove dvije kaznionice. Današnja vlada, koja **stalno obećava** da će popraviti nepravde bivših protunarodnih diktatorskih režima, tolerira postupak prema pol. vsuđenicima gori nego što je bio i za najgore diktature Pere Živkovića i B. Jeftića. Mjesto obećane opće amnestije pol. osuđenika koju danas zahtijeva cijela poštena javnost ove zemlje, zavodi se mučenje i polagano ubijanje pol. osuđenika. Hrvatski narod je već odavno digao glas za opću amestiju sviju pol. osuđenika, za takvu su se amnestiju izjasnili i radnici i seljaci, sitni građani i poštena inteligencija i iz drugih krajeva ove države, a mjesto toga u ove dvije kaznionice, t. j. većini pol. osuđenika, oduzima se zrak, hrana i knjige. Prema pol. osuđenicima postupa se gore nego prema najgorim razbojnicima i kriminalnim tipovima. Pol. osuđenici (hrv. i makedonski nacionalisti i komunisti) bili su dobili čovječniji režim u kaznionama tek poslije velikog narodnog pokreta za de-

mokraciju i slobodu, poslije petomajskih izbora, tek pošto su se široki slojevi naroda jače zainteresirali za položaj pol. osuđenika. Danas, kad je prema pol. osuđenima u Srem. Mitrovici i Mariboru zaveden opet nečovječni i divljački postupak, dužnost je svakog poštenog čovjeka, da digne svoj glas protiv ovog nasilja i protuzakonitosti. Pol. osuđenici, hrv. i makedonski nacionalisti i komunisti, u kazn. zavodu u Srem. Mitrovici nalaze se u takvom beizlaznom položaju da su prisiljeni da stupaju u štrajk glađu. Dužnost je poštene javnosti da im hitno pomogne da svojim protestima spriječi štrajkove glađu i time osigura svim pol. osuđenima potpuni pol. režim u svim kaznionama. Da se svuda osnuju odbori za zaštitu pol. osuđenika i odbori za pomoć siromašnih obitelji pol. osuđenika. Da svojim protestima traži od nadležnih i odgovornih faktora da smjene upravničke kaznionara Petrovića i Vrabla, a momentano dadu pol. osuđenima barem ona prava koja su im zagarantovana već spomenutim ministarskim pismenim naređenjima, a to je:

1. Da mogu cio dan provoditi napolju u dvorištu kaznionice.

2. Da za svoj novac mogu kupovati hranu u neograničenoj količini i primiti pakete s hranom u neograničenoj težini.

3. Da mogu kupovati i dobivati higijenske artikle kao što je kalodont i sl.

4. Da mogu primiti, kupovati i čitati sve knjige i časopise koji su dozvoljeni u Jugoslaviji.

5. Da mogu imati uza se pisaći pribor.

6. Da mogu primiti posjete rodbine i prijatelja.

7. Da mogu korespondirati sa rodbinom i prijateljima.

8. Za bolju hranu i higijenske uslove u kaznioni.

Svim našim odgovornim faktorima i čitavoj našoj javnosti, svima institucijama i organizacijama, cjelokupnoj našoj omladini, mi se obraćamo s ovim apelom da se spriječi to odvratno mučenje političkih kažnjenika, da se za uvijek onemogućí provociranje tih ljudi i sve vrste fizičkih napadaja pa i pokolja golorukih političkih osuđenika. Sva naša javnost znade, a to su nebrojeno puta isticali i današnji aktivni ministri, da prošli režimi nisu bili ništa drugo nego niz bezakonja i akata socijalnog i nacionalnog ugnjetavanja. Za ta svoja djela nisu povučeni na odgovornost oni koji su ih činili, već oni koji su se borili protiv tih nasilja, a to su upravo ovi pol. osuđenici, najbolji sinovi ove zemlje, bačeni u tamnice samo zato što su prezreli svoj lični interes i borili se za slobodu i demokraciju.

Zar današnji režim zaista nema druge linije nego da priča o slobodi i demokraciji a stvarno evo na očigled čitave javnosti još uvijek pokriva najsramnija djela prošlih režima, postupa prema pol. osuđenima gore nego prema notornim zločincima, i oglašuje na sve apele čitavog našeg naroda da te prvoborce za slobodu i demokraciju pusti na slobodu.

Koncem oktobra 1936.

Obitelji i rodbina političkih osuđenika

Zagreb, 14. augusta 1936

Gospodinu

Ministru pravde

Beograd

U Jugoslaviji ima nekoliko stotina političkih osuđenika, koji su razbacani po raznim kaznionicama. Politički osuđenici u svim demokratskim zemljama uživaju naročiti politički režim, dok su u Jugoslaviji izvrgnuti postupku kojim se tretiraju obični kriminalci, a osim toga su izloženi samovolji upravnika i njihovih pomoćnika u pojedinim kaznionama.

U septembru prošle godine izašao je raspis Ministarstva pravde kojim su priznate neke olakšice pol. osuđenici u Srem. Mitrovici, ali se ta odredba ministarstva od strane novog upravnika u Mitrovačkoj kaznionici, g. Petrovića, odmah od početka njegovog stupanja na službu izigrava tako da svakodnevno pretila opasnost da će on izazvati teške sukobe i u Srem. Mitrovici, onako kao što je u augustu prošle godine izazvao u Lepoglavi . . .

Potpisani članovi obitelji i rodbine političkih osuđenika na vrijeme skreću pažnju gospodinu ministru pravde — kao i gospodinu predsjedniku vlade, kome se šalje prepis ove pretstavke — da ovakovi postupci ne samo da nisu u skladu sa izjavama nekih članova kr. vlade o demokratskim tendencijama za sredjenje prilika u Jugoslaviji, već su došli u tako akutnu fazu da prijetе teš-

kim posljedicama u kaznionama kao i većim protestnim akcijama naše javnosti.

Skrećemo pažnju gospodinu ministru da

1. smjeni upravnika kaznionice g. Petrovića koji tako izaziva političke osuđenike a i našu javnost.

2. da se zaista primijeni politički režim za sve političke suđenike u svim kaznionama, t. j. da se politički osuđenici i stvarno tretiraju kao politički.

3. da se sprovede koncentracija svih političkih osuđenika, dok se ne izvrši njihova opća amnestija.

U našoj akciji da pomognemo našim rođacima, mi se, gospodine ministre, u prvom redu obraćamo na Vas. nadajući se da će kr. vlada konačno ipak jedanput likvidirati sve one nezgodne postupke prema političkim osuđenima za poboljšanje njihovih životnih uslova.

U ime obitelji i rodbine političkih osuđenika:

Stilinović Melita s. r.	Rukavina-Blažeković A. s. r.
Ing. H. Korporić s. r.	Ljubica Faber s. r.
Tkalec Lujza s. r.	Marijan Faber s. r.
Dr. Šilović Srećko s. r.	Ivka Madle-Horvatek s. r.
Sabina Balog s. r.	Marija Tomić s. r.
Hofman Hela s. r.	Katica Strosser s. r.
Mila Hercog s. r.	Kelemen Anka s. r.
Fišer Ada s. r.	Ing. Teodor Car s. r.
Nada Kraus s. r.	Goati Vilko s. r.
Breyer Jelisaveta s. r.	Stjepan Turković s. r.
Blanka Maestro s. r.	Ilona Sauer rođ. Hebrang s. r.
Marta Marković s. r.	Magda Bošković s. r.
Katica Suknaić s. r.	Svjetličić Leonora s. r.

Zagreb, dne 14. augusta 1936

Gospodinu

Dr. Milanu Stojadinoviću

predsjedniku kraljevske vlade

Beograd

Gospodine ministre predsjedniče!

Izveštavamo Vas, da smo danas uputili gospodinu Ministru pravde predstavku povodom postupka sa političkim osuđencima prema prepisu na drugoj strani.

Obitelji i rodbina političkih osuđenika.

3

Beograd, 24. septembra 1936.

Gospodinu

Dr. NIKU SUBOTIĆU

Ministru Pravde

Poštovani gospodine Ministre,

U ime ODBORA ZA ZAŠTITU POLITIČKIH OSUĐENKA, zainteresovani za sudbinu političkih osuđenika, od strane njihovih porodica a rukovođeni osećanjima čovečnosti i svojom građanskom dužnošću, nama je čast, Gospodine Ministre da Vam se obratimo ovom pretstavkom, u nameri da Vam skrenemo pažnju na izvesne činjenice, koje su verovatno izmakle velikoj Vašoj pažnji, a koje bacaju senku na našu nacionalnu kulturu i čovečnost uopšte.

U tu svrhu imamo čast izneti Vam sledeće:

1) Do pre kratkog vremena, sa malim izuzetkom, svi politički osuđenici bili su koncentrisani u Kaznenom zavodu u Sremskoj Mitrovici;

2) Kako se, u vezi sa tim koncentrisanjem političkih osuđenika, ukazala potreba za promenom kućnog reda u kaznioni, Vaš prethodnik, dopunio je, prošle godine, kućni red kaznionice ovim privremenim merama, s tim da će ove nove mere biti uskoro ozakonjene u novom kućnjem redu.

Mi smo slobodni potsetiti Vas, Gospodine Ministre, na te mere koje su kroz celu prošlu godinu uspele da normalizuju odnos Uprave sa političkim osuđenima i učine snošljivijim njihov položaj u kaznioni:

1) Slobodno nabavljanje knjiga i časopisa, domaćih i stranih, koji se slobodno rasturaju u zemlji.

2) Cenzura knjiga i časopisa vrši se u Kaznenom zavodu.

3) Izmena knjiga među sobama i dozvola da osuđenici koji odlaze sa robijske mogu poklanjati knjige onima koji ostaju.

4) Slobodno nabavljanje pisaćeg pribora, i to: teka, papira, olovaka, mastila itd.

5) Nuzuzitak može se nabaviti u količini do 40 kgr i to 20 kgr. u paketima od porodice i 20 kgr. slobodno nabavljenih u samoj kaznioni. Slobodno međusobno pomaganje u hrani i novcu i davanje putnog troška onima koji odlaze. Poboljšanje hrane preko kuhinje.

6) Poboljšanje kvaliteta hleba na račun količine.

7) Slobodna skupna šetnja svih političkih osuđenika u isto vreme, najmanje 5 časova dnevno. Posebno još sunčanje po preporuci lekara preko dana.

8) Slobodno prelaženje iz sobe u sobu, t. j. otvorena vrata između soba preko dana.

9) Dopisivanje so rođacima i znancima, verenicama, dva puta mesečno.

10) Posete rođaka ili poznanika dva puta mesečno. Trajanje posete jedan sat.

11) Pušenje po lekarskoj dozvoli.

12) Da se da celo i čisto odelo, rublje i posteljina (dva čaršava, jedan jastuk, dva zimski i jedan letnji pokrivač).

13) Poboljšanje državnog lečenja i lekova: odobriti težim bolesnicima lečenje u javnim bolnicama i sanatorijumima; slobodno pozivanje privatnih lekara o vlastitom trošku.

Međutim, bez ikakvog povoda, neposredno pred Vaš dolazak na čelo Ministarstva Pravde, dakle bez Vašeg znanja i naređenja, Vaši područni organi izmenili su sve ove odredbe i izobličili ceo njihov smisao.

Tako je, na prvom mestu, ukinuto koncentrisanje političkih osuđenika na jednom mestu, u Kaznenom zavodu u Sremskoj Mitrovici. Naročito novi osuđenici raspoređeni su po ostalim kaznionama, u Mariboru, Gradiški, Nišu, Lepoglavi itd.

Danas je stanje svih političkih osuđenika, u svim kaznionama bez razlike, vrlo teško, jer su u Mitrovici ukinute sve gornje odredbe koje su bar donekle činile život osuđenika snošljivijim, a u ostalim kaznionama kao što će Gospodinu Ministru biti poznato, ovakvih specijalnih odredaba za političke osuđenike uopšte nije ni bilo. Na taj način položaj političkih osuđenika gori je nego položaj običnih kriminalaca, koji uživaju zakonom pred-

viđene olakšice kao što su uslovni otpust, slobodnjaštvo itd.

Sem toga, bez ikakvog zakonskog oslonca, Uprava Mariborske kaznionice protumačila je ustanovu prvostepene kazne (samicu) na taj način što nije uračunala političkim osuđenima koji su mesec i po dana već izdržali samice u Mitrovici a bili prebačeni iz Mitrovice u Maribor, primoravajući ih da izdrže ponovo sva tri meseca samice u Mariboru. Ali ni po izdržavanju prvostepene kazne, porodicama osuđenika nije bilo dozvoljeno da ih posete, jer su oni, bez ikakve svoje krivice, još i disciplinski kažnjeni, daljim izdržavanjem samica, čime je dato na znanje da će se verovatno izbeći stvaranje skupnih soba.

U Sremskoj Mitrovici novim kućnim redom koji je saopšten političkim osuđenima pre mesec dana ukinuto je sledeće:

1) Oduzeti su osuđenima svi časopisi i zabranjena je dalja nabavka knjiga.

2) Cenzura knjiga ne vrši se više u Kaznenom zavodu.

3) Zabranjena je izmena knjiga među sobama.

4) Ne dozvoljava se više slobodno nabavljanje pisalog pribora.

5) Nuzužitak se sveo od 40 kgr. koliko je ranije bio na samo 10 kgr. Ukinuto je poboljšanje hrane preko kujne.

6) Zabranjeno je slobodno međusobno pomaganje u hrani i novcu, i davanje putnog troška onima koji odlaze.

Ovde moramo napomenuti da je čak i ovaj minimalni nuzužitak od 10 kgr. onemogućen disciplinskim kaznama. Od 60 osuđenika disciplinski kažnjenih za ovih

poslednjih mesec dana je namerno baš onih kojima sretstva dopuštaju nabavku nazužitka.

7) Kvalitet hleba je sasvim pogoršan.

8) Šetnja je dozvoljena samo po tri časa dnevno.

8) Sunčanje bolesnih osuđenika po preporuci lekara takođe je ukinuto. Tako su 1 septembra na najgrublji način oterani u odaje bolesni osuđenici koji su se po preporuci lekara sunčali u krugu.

10) Slobodno prelaženje iz sobe u sobu zabranjeno je.

11) Dopisivanje se dozvoljava samo jedanput mesečno, i to samo sa najbližom rodbinom (otac, majka, žena, sestra ili brat).

12) Poseta je dozvoljena takođe samo najbližoj rodbini i sme da traje najviše dvadeset minuta. U najbližu rodbinu ne ubrajaju se verenice i još nevenčane žene čiji je broj, usled izuzetnih prilika pod kojima žive osuđenici, uvek dosta veliki.

13) Osuđenici ne mogu više primati zimsko rublje od svojih porodica.

Kako sami zavodi ne raspolažu dovoljnom količinom zimске obuće, to osuđenici prete opasnost da dočekaju zimu bez toplog rublja i odeće. Majci osuđenika Ace Miloševića odbijen je prijem čarapa za njenog sina.

Pred ovakvim činjenicama primorani smo, Gospodine Ministre, da se obratimo Vama neposredno i da što hitnije izvolite preduzeti mere da se vrate na snagu sve odredbe koje je Vaš prethodnik prošle godine uveo u kaznioni Sremske Mitrovice i da se one prošire na sve političke osuđenike u zemlji.

Molimo još da se ponovno izvrši koncentracija svih političkih osuđenika. Jedino tom koncentracijom moći će

pravilno da se uvedu u dejstvo odredbe koje imaju za cilj bar donekle olakšati i onako težak položaj političkih osuđenika.

Šesdeset disciplinskih kazni izrečenih nad političkim osuđenima u Srem. Mitrovici, kao i veliki broj kazni u ostalim kaznenim zavodima za posljednjih mesec dana, jasan su dokaz da je uvođenje novog kućnjeg reda poostriilo odnose između Uprava i osuđenika i da je time poremećeno toliko željeno normalizovanje tih odnosa.

Svi mi, javni radnici, smatramo da je kazna zakonskog oduzimanja slobode za krivicu čisto političke prirode dovoljna, a često, po svom vremenskom otseku i strahovito teška, tako da ovako nečovečno postupanje može izazvati samo sukobe, nemire i teške posledice kao što ih je bilo ranijih godina, na koje svaki građanin koji pravilno shvata svoju dužnost prema društvu i državi mora da upozori.

Nadamo se, gospodine ministre, da ćete izići u susret ovim našim opravdanim željama i da ćete shvatiti ozbiljnost ovih naših dobronamernih opomena.

Primate, gospodine Ministre, izraze našeg dubokog poštovanja.

U IME ODBORA ZA ZAŠTITU POLITIČKIH OSUĐENIKA:

Živojin Balugdžić

Kirilo Savić, prof. univ.

Dr. Boža Marković, prof.
univ.

Milan Grol, biv. ministar
Vladimir Simić, pred. Adv.
komore

Dr. Miloš Popović

Dr. Milan Gavrilović

Dr. Vojislav Vučković,
prof. muz. šk.

Dr. Stefan Gjelineo

Slobodan Jovanović

Milan Pribićević, pukovnik

Dr. Siniša Stanković
Dr. Ivan Hribar, pret. Usta-
votvorne skupštine
Adam Pribićević, ekon.

Milan Kostić, advokat
Dr. Živan Bertić, advokat
Petar Dobrović, slikar
Marko Ristić, književnik

PRIŠLI ODBORU ZA ZAŠTITU POLITIČKIH OSUĐENIKA:

Dr. Miloš Moskovljević
Dr. Dragoljub Jovanović
Nikola Djonović, advokat
Slavko Dukanac, advokat
Božidar Vlajić, advokat
Milan Bogdanović, književ.
Miodrag Miletić
Dr. Kornelija Runjanin
Dr. Julka Mešterović
Danica Zečević, pret. Lige
 žena za Mir i slobodu

Jovan Zdravković, advokat
Jelena Minić, arhitekt
Dr. Radoje Vukčević, adv.
Milorad Milić, advokat
Dr. Ilija Pržić, univ. docent
Svetislav S. Božović, asist.
 univ.
Dr. Drag. Sretenović
Dr. Dušan Kusovac, lekar
 itd.

4

DA SE NE ZABORAVI . . .

Kao što se i iz ove brošure vidi, danas je nažalost naša javnost prisiljena da se bori protiv sramotnog **pogoršavanja** položaja političkih osuđenika, a međutim prošle godine, nakon pada Jeftićeve vlade, zvanično se govorilo o općoj **amnestiji**. (Izjava ministra pravde 17. jula 1935. g.).

Za ovu opću amnestiju bez razlike izjasnile su se stotine i stotine hiljada na zborovima i preko štampe.

Osim toga, amnestiju sviju političkih osuđenika bez razlike tražila su ova **društva i ustanove**:

Udruženje inženjera, Skoplje

Univerzitetska omladina na zboru (u Zagrebu 1936)

Skupština advokata, Beograd (oktobra 1935)

Udruženje inženjera, Zagreb

Odbori obitelji pol. osuđenika (Zagreb, Ljubljana, Beograd)

Iz Zagreba: Advokatska Komora, Liječnička komora, Pravničko Društvo, Akademija znanosti i umjetnosti, Zbor liječnika, Burza, Matica Hrvatska, Trgovinsko-industrijska komora, Savez Hrvatskih Obrtnika, Savez muzičara, Novinarsko Udruženje, Savez Privatnih Namještenika, Udruženje likovnih umjetnika, Društvo Hrvatska žena, Ujedinjeni sindikalni savez radnika, Savez grafičkih radnika, Radnička Komora, Savez bankovnih i trgovačko-industrijskih činovnika, Zagnatska Komora, Pen-klub, Udruženje industrijalaca, Društvo Hrvatskih Knjievnika, Društvo kućevlasnika, Zagrebački Zbor, Savez apotekarskih saradnika, Društvo čovječnosti itd.

Za opću amnestiju sviju političkih osuđenika izjavili su se šefovi sviju demokratskih stranaka, a posebno i stotine intelektualaca i javnih radnika iz Beograda, Zagreba i Ljubljane, najuglednija naša imena raznih profesija i zanimanja: ministara, narodnih poslanika, liječnika, advokata, publicista, arhitekata, književnika, slikara, kipara, profesora, glumaca, učitelja, novinara, muzičara i dr.

Amnestija se tražila, a danas?

Iz podataka u ovom »Apelu poštenoj i demokratskoj javnosti« vidimo da je tretiranje političkih osuđenika gore nego prije, a specijalno u Sr. Mitrovici i Mariboru upravo barbarsko. Val nezadovoljstva i ogorčenosti zbog toga sve je veći i širi se sve više u najširim slojevima, — koji se osjećaju prevareni u svojim opravdanim očekivanjima.

Zato ovaj »Apel poštenoj i demokratskoj javnosti« treba dati dalje da pročitaju svi, a naročito oni koji kao da »zaboravljaju« da je pitanje opće amnestije i kulturnog političkog režima za sve političke osuđenike goruće pitanje najširih slojeva našeg naroda, glavno mjerilo čovječnosti, poštenja, slobode i demokracije.

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

00000442109

Stamparija »Grafika« (S. Kovačić), Zagreb
(Za brošuru po zak. o. št. odgovara Stevan Galogaža,
književnik, Zagreb, Medulićeva ul. 18/II)

1880

1880

Cijena 2 Din.

(Čist prihod u korist gladnih obitelji polit. osuđenika)